

De crisis dringt steeds dieper door in de privésfeer. Lucienne van der Geld maakt de problemen die ermee verband houden graag bespreekbaar. Vorig jaar luidde ze de noodklok rond onbedoeld zuiver aanvaarde erfenissen; onlangs nog signaleerde ze de toename aan schenkingen en andere manieren om het vermogen te verminderen in het kader van de hogere eigen bijdrage voor de AWBZ. ‘Er wordt vaak gezegd dat de babyboomgeneratie alles wil opmaken, maar ik vraag me af of dat zo is.’

TEKST Tatiana Scheltema | FOTO'S Truus van Gog

‘De grappen over mijn achternaam zijn vandaag niet van de lucht op diverse fora waar wordt gediscussieerd over schenken vanwege AWBZ-bijdrage’, twitterde Lucienne van der Geld, juridisch directeur van Netwerk Notarissen, op 18 maart. Een paar dagen eerder had een enquête onder Netwerk Notarissen over de toenemende vraag naar testamenten en schenkingen de gemoederen in beweging gebracht. Bij het netwerk aangesloten notarissen besteedden sinds de invoering van de regeling op 1 januari gemiddeld een halve dag per week aan het adviseren van cliënten die willen weten hoe ze hun vermogen kunnen verminderen, om zo een hoge aanslag te voorkomen. Vrijwel alle media, waaronder ook het NOS-journaal, pikten het onderwerp op, met koppen als ‘Onrust over bijtelling vermogen’, ‘Ouderen sluizen massaal geld weg’ en ‘Ouderen verlagen vermogen om hogere AWBZ-bijdrage’.

SOLIDARITEIT

Uw onderzoek maakte veel los. Had u dat verwacht?

‘Deze maatregel treft veel mensen heel persoonlijk, ze zijn echt heel erg geschrokken. Laatst sprak ik een mevrouw die nog lang niet in aanmerking komt voor de AWBZ. Haar man was onlangs overleden en op grond van het testament heeft zij het vermogen gekregen. De kinderen krijgen hun erfdeel pas uitbetaald als zij ook is overleden. Ze zei: “Ik moet de erfenis van pa voor de kinderen bewaren. En straks lukt dat niet meer als mij iets overkomt.” Er zou volgens haar niks overblijven voor de

kinderen als ze ooit in een AWBZ-instelling terecht zou komen, omdat dat haar geld zou gaan kosten. Het voelde alsof ze haar overleden man teleurstelde, omdat ze zijn erfenis niet voor de kinderen kon behoeden.’ *De regeling was bedoeld om de solidariteit onder mensen te verstevigen, maar uit de enquête onder Netwerk Notarissen blijkt dat mensen hun geld proberen te verbergen voor de fiscus. Die solidariteit lijkt dus ver te zoeken.* ‘De politiek noemt het inderdaad een solidariteitsregeling. Maar het gaat mensen niet alleen om solidariteit met deze, maar ook met de volgende generatie. Dat horen we veel: “Ik heb gespaard, en ik wil mijn geld achterlaten aan de kinderen.” Wat men nu doet, past allemaal binnen de wet, er gebeurt niets illegaals. Je zag het eerder al, bij de Wet op de bejaardenoorden in de jaren negentig. Toen was er ook een enorme toeloop op notaris-kantoren, mensen zetten hun huis vaak op naam van het kind. Door andere fiscale haken en ogen gebeurt dat nu minder vaak. Opvallend is overigens dat vooral jonge senioren voor advies komen, die eigenlijk nog lang niet aan opname in een instelling toe zijn. Dan wordt er gezegd dat “de babyboomers alles zelf willen opmaken”. Ik vraag me af of dat zo is. Mensen hebben gewoon geen prettig gevoel bij de manier waarop het uitpakt, vooral voor mensen die niet beschikken over liquide vermogen. Als zo iemand in een verzorgingstehuis wordt opgenomen en het huis kan niet worden verkocht, of het huis staat niet te koop omdat er huurders in zitten, wordt het echt lastig. Want de waarde van het huis wordt mogelijk meegenomen in de berekening als Box 3-vermogen. De Belastingdienst gaat er bij

de berekening van de AWBZ-bijdrage van uit dat je 12 procent rendement hebt, maar dat vermogen zit dus vast. Mensen hebben dat geld gewoon niet *cash* op de bank. Wat ook problemen oplevert, is het peiljaar. De eigen bijdrage wordt berekend op grond van het vermogen van twee jaar geleden, maar het komt vaak voor dat het vermogen door de crisis is afgenomen. Je ziet het aan de cijfers bij nalatenschappen: die zijn ook kleiner geworden.’

VERMINDERING VERMOGEN

Wat zijn mogelijke oplossingen?

‘Je zou het testament kunnen aanpassen door een soort “AWBZ-clausule” op te nemen, waarin staat dat de kinderen hun erfdeel krijgen uitbetaald zodra de langstlevende wordt opgenomen in een zorginstelling. Daarmee verminder je het vermogen in Box 3, waardoor er een lagere eigen bijdrage verschuldigd is. Als je het hebt over vermindering van het vermogen spreek je ook al snel over schenkingen. Dat kan in allerlei vormen: contant overmaken,

Lucienne
van der Geld

Erven zonder zorgen

naar de bankrekening van je kind of andere toekomstige erfgenamen, naar een goed doel, wat je maar wilt. Wat ook veel gebeurt, is schenken op papier. Dan schenk je het geld als het ware, en leen je het weer terug. Er ontstaat dan een schuld in je vermogen, waardoor ook het saldo in Box 3 voor de berekening van de AWBZ-bijdrage omlaag gaat. Dan hou je het geld in je portemonnee. Als je alles weggeeft, heb je geen controle meer over je bezit. Alleen: je moet nog maar zien dat je het terugkrijgt. Wat je ook nog kunt doen, is het geld wel weggeven, maar er een herroepingsclausule aan verbinden die je inroept als je het geld weer nodig hebt. Daar zit wel een risico aan, want als de ontvanger het geld al heeft opgemaakt kan hij het ook niet meer teruggeven.'

ERVEN ZONDER ZORGEN

Verborgene schulden die ontstaan door schenkingen aan toekomstige erfgenamen vormen doorgaans geen probleem. Anders wordt het als er onbekende verborgene schulden

opduiken in de erfenis, en de erfgenaam deze al zuiver heeft aanvaard. Daarover ging ook de uitzending van Tros Radar waar Van der Geld maandag 1 april als deskundige werd geraadpleegd. In het programma kwamen mensen aan het woord die een vrijwel onverkooptbare woning hadden geërfd, en een stel dat een torenhoge belastingschuld voor de kiezen kreeg.

Over het gemak waarmee mensen een erfenis zuiver aanvaarden en vervolgens in de problemen komen, maakte Van der Geld zich al langer zorgen. Vorig jaar trok zij al aan de bel en in het najaar publiceerde het Centrum voor Notarieel Recht van de Radboud Universiteit, waar zij docent is, het rapport 'Erven zonder zorgen'. In dit rapport worden drie mogelijke oplossingen voor deze betrekkelijk nieuwe problematiek aangedragen. Die routes lopen van goed beschermd, tot redelijk, tot matig beschermd. In de eerste variant wordt de zuivere aanvaarding simpelweg uit de wet geschrapt, waardoor iedereen

die een erfenis accepteert dat doet onder dezelfde voorwaarden welke nu gelden voor de beneficiaire aanvaarding. De tweede route voorziet in een langere bedenktijd om al dan niet beneficiair te aanvaarden. Tijdens deze periode van acht maanden of een jaar kan de erfgenaam onderzoeken welke haken en ogen er aan de erfenis zitten en zich zelfs gedragen als erfgenaam zonder dat dat hem wordt aangerekend. De derde route is het minst ingrijpend: de erfgenaam die al zuiver heeft aanvaard, kan binnen een bepaalde termijn aan de kantonrechter vragen of hij alsnog beneficiair kan aanvaarden als hij tegen een onbekende schuld aanloopt. In een reactie op het rapport schreef staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie route 3 te willen omzetten in wetgeving. In routes 1 en 2 zag hij weinig. Door de zuivere aanvaarding te schrappen, ontnem je erfgenamen van een positieve nalatenschap

de mogelijkheid om die eenvoudig en snel af te handelen, aldus Teeven, en route 2 zou schuldeisers weleens in een lastige positie kunnen brengen.

ONBEKENDE SCHULDEN

Als de erfgenaam een zuivere aanvaarding wil omzetten in een beneficiaire aanvaarding omdat hij met onverwachte schulden wordt geconfronteerd, moet hij aantonen dat hem geen verwijt kon worden gemaakt. Maar hoe ziet een rechter dat hij zich van geen kwaad bewust was?

‘De wet is er natuurlijk nog niet, maar er is wel al jurisprudentie over. We moeten afwachten hoe de staatssecretaris dit wil vormgeven. Je kunt van tevoren natuurlijk wel al bedenken wat die onbekende schulden zouden kunnen zijn, want daar gaat het natuurlijk om. Het kan gaan om papieren schenkingen, want die staan nergens geregistreerd. Ineens duikt er een akte op en als je daar niets van weet moet

je het zelf betalen. Steeds vaker zie je ook dat mensen schulden hebben bij bedrijven. Die mooie laptop of een nieuwe auto voor de deur: het kan allemaal op afbetaling zijn gekocht. Wat je in de rechtspraak tegenkomt, is dat erfgenamen niet weten dat ze een schuld hebben aan de kinderen van de overleden partner. Dit soort vorderingen kunnen het vermogen behoorlijk uithollen, omdat er vaak op papier ook nog een rente over loopt. Maar dat wordt soms pas duidelijk na het overlijden. In het wetsvoorstel zou moeten komen te staan dat je de kantonrechter in dit soort gevallen kunt vragen of je alsnog beneficiair kunt aanvaarden.’

Teeven koos voor route 3. Vindt u dat een rechtvaardige keuze?

‘We hebben niet voor niets drie routes geschetst. Ik ben er heel blij mee dat de staatssecretaris nu erkent dat erfgenamen meer bescherming nodig hebben.’

NIEUWE BRIL

Had u zelf een voorkeur voor een bepaalde route?

‘Wij hebben het rapport geschreven vanuit de vraag: hoe kunnen we mensen zo goed mogelijk tegen verborgen schulden beschermen met de minste ingrepen? In die zin is route 3 inderdaad de kortste. Je hoeft alleen maar een artikellid toe te voegen. Terecht zegt Teeven: we hebben eerder nooit rekening hoeven houden met negatieve nalatenschappen, in veel gevallen is er ook een partner die alle bezittingen krijgt en alle schulden betaalt. Wat dat betreft is de situatie waarin we nu zitten geheel nieuw: er is crisis, er is vaker sprake van stieffamilies. En ik snap best dat Teeven zegt: ik wil de problemen die er nu zijn aanpakken, maar niet meteen het hele erfrecht op de schop nemen.

Maar het is goed om af en toe met een andere, nieuwe bril naar bestaande wetgeving kijken. Tijdens het schrijven van het rapport keken we door de crisis naar het dubbele verhaalsrecht van de schuldeiser [behalve op de nalatenschap van de erflater ook verhaal op het eigen vermogen van de erfgenaam - red]. Je kunt je afvragen hoe rechtvaardig dat dubbele verhaalsrecht is. Ons uitgangspunt was dat de positie van de schuldeiser gelijk moet zijn aan die van voor het overlijden. Natuurlijk moet de schuldeiser er niet op achteruit gaan, maar waarom gaat hij erop vooruit? In andere EU-landen kan de eiser zich verhalen op het vermogen van de overledene, net als toen die nog leefde en is de erfgenaam niet aansprakelijk met zijn eigen vermogen.’ ■

‘Het gaat mensen niet alleen om solidariteit met deze, maar ook met de volgende generatie’

.....

U kunt Lucienne van der Geld volgen op twitter via [@lucys_law](https://twitter.com/lucys_law).